

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

KAVRAM BİLGİSİ

Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan, siyasi ve hukuksal açıdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu düzene denir.

Yönetim, egemenliğin nasıl kullanıldığını ifade eden bir durumdur.

Egemenlik, en üstün karar verme hakkı ve yetkisi demektir. Bir ülkede en son ve kesin kararı kim veriyorsa egemenlik o güce aittir.

Yasa: Devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütünü, kanun.

Yasama: Yasa koyma, yasa yapma.

Yürütme: Kanunları uygulama işi, icra.

Yurttaşlık: Yurttaş olma, bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumu, vatandaşlık.

Bildirge: Bir kimsenin resmî bir kuruluşa herhangi bir durumu bildirmek için verdiği çizelge, beyanname.

BAŞLICA YÖNETİM ŞEKİLLERİ

1. Monarşi 2. Oligarşi 3. Teokrazi 4. Cumhuriyet

MONARŞİ

Monarşi yönetiminde hâkimiyet bir kişiye aittir. Ülkeyi yönetme hakkını elinde bulunduranlar han, sultan, padişah, kral, çar gibi unvanlar kullanmışlardır.

Monarşi ile yönetilen devletlerde kral,

-Ülkeyi dilediği gibi yönetir, yaptıklarından dolayı kimseye ve hiçbir kuruma hesap vermez.

-Emirleri kanun sayılır ve derhal yerine getirilir. Cezalandırma ve bağışlama yetkilerini elinde bulundurur.

-Savaş açma, barış yapma, orduya komuta etme haklarına sahiptir. Kral, ülkenin sahibidir ve ömür boyu görevde kalır. Monarşi ile yönetilen devletlerde, yönetme hakkı, hanedan adı verilen hükümdar ailesinden olan kişilere aittir. Hükümdar öldüğünde aynı aileden bir başkası onun yerine geçer. Bu uygulamaya saltanat sistemi denir. Bu durum halkın yönetime katılmasını engeller.

Günümüzde monarşi ile yönetilen devlet sayısı çok azalmıştır. Bazı ülkeler monarşi ile yönetilmelerine rağmen halk yönetime katılmaktadır. Ülkeyi yönetecek, yasaları yapacak kişiler halk tarafından seçilir. İngiltere, Belçika, Danimarka gibi ülkelerde kral veya kraliçenin yetkileri çoğu zaman semboliktir.

Meşrutiyet: Kralın yanında halkın yönetime katıldığı yönetim şekline meşrutiyet denir.

Bu sistemde kral, devletin simgesi olarak kalır, yürütme yetkisini bir hükümete bırakır. Halkın seçimlere katılarak yönetimde söz sahibi olmaya başlaması; demokrasinin öğrenilmesi, olgunlaşması, ileriki dönemlerde demokratik hayatın kurulması için bir basamak oluşturabilir

OLİGARŞİ

Hâkimiyetin ve siyasal yetkinin küçük bir azınlığın ya da bir grubun yönetiminde olduğu devlet biçimidir. Devletin tüm kurumları küçük bir azınlığın ya da grubun kontrolü altındadır: Suriye, Cezayir...

Uyarı: İlk Çağ'da İyonyalılar ve Yunanlılar belirli bir dönem oligarşi ile yönetilmişlerdir. Günümüzde de yakın zamana kadar Güney Afrika Cumhuriyeti oligarşi ile yönetilmiştir. Ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan zenciler yönetimde görev almamışlardır. Ülke, daha az sayıda olan beyazlar tarafından yönetilmiştir

TEOKRASİ

Devletin dini kurallara dayanılarak yönetilmesine teokrazi denir. Teokrazi ile yönetilen devletlerde hükümdarlar hem devlet hem de din başkanı durumundadırlar. Hükümdarlar Tanrının yeryüzündeki vekili olarak kabul edilirler

Emeviler, Abbasiler ve günümüzde de Vatikan teokrazi ile yönetilen devletler arasındadır

Uyarı: Monarşi, oligarşi ve teokrazi ile yönetilen ülkelerde insanlar hak ve özgürlükler açısından eşit değildir. Bazı insanlar ayrıcalıklı ve üstün olarak kabul edilirler. Bu tip ülkelerde insan hakları ihlalleri sıklıkla yaşanabilir

CUMHURİYET

Egemenliğin millete ait olduğu yönetimlerdir. Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı devlet biçimidir. Devleti yönetecek kişiler seçimle iş başına gelir. Demokrasi ilkelerinin en iyi uygulandığı yönetim sistemi cumhuriyet yönetimidir. Bu şekilde olan yönetimler demokratik cumhuriyet diye adlandırılır. Dünya üzerinde bulunan 192 devletin birçoğu cumhuriyet ile yönetilmektedir: Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, İtalya, Almanya, Çin, ABD, Kanada, Fransa, Rusya, Brezilya...

DEMOKRASİ

Demokrasi; Yunancada halk anlamına gelen "Demos" ile yönetim anlamına gelen "Kratos" sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

Demokrasi, halkın egemenliğine dayanan yönetim biçimidir. Demokraside hâkimiyetin asıl sahibi millettir. Millet, bunu seçimle iş başına getirdiği temsilcileri, yani milletvekilleri aracılığıyla yapar.

Milletvekilleri millet adına görevlerini yürütürler. Halkın yararı için çalışır, onların haklarını savunurlar. Seçimler yoluyla halk, kendisini yönetecekleri kendisi iş başına getirir veya uzaklaştırır

Demokrasinin Temel İlkeleri

Millî Egemenlik

Yönetim şeklinin demokrasi olabilmesi için egemenliğin millete ait olması gerekir. Millet, bu hakkını temsilcileri (milletvekilleri) aracılığı ile kullanır. Yönetenler, gücünü millettten alır. Hiç kimse zorla iş başına gelemmez. Bu ilke anayasamızda şöyle belirtilmiştir: "Egemenlik, kayıtsız şartsız millettir."

Hürriyet ve Eşitlik

Demokrasi, hürriyet ve eşitlik rejimidir. Hürriyet (özgürlük), başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmamak üzere, kişinin dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir.

Eşitlik, herkesin yasalar karşısında aynı haklara sahip olmasıdır. Yasalar karşısında herkes eşittir. İnsanlar arasında dil, din, ırk, cinsiyet ve düşünce ayrımı yapılamaz. Hiç kimsenin ayrıcalığı yoktur. Ayrıcalık haksızlıklara neden olur. Demokrasi ayrıcalık rejimi değildir.

Siyasi Partiler

Demokrasilerde birbirinden farklı düşüncelere sahip birçok siyasi parti vardır. Toplumsal konularla ilgili olarak birbirine yakın görüş ve düşüncelere sahip kişilerin oluşturdukları siyasal topluluklara siyasi parti denir. Kişiler kurulmuş olan siyasi partilerden birine üye olabilirler. Ülkemizde Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kurulan ilk siyasi parti, Cumhuriyet Halk

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

Fırkasıdır. Atatürk tarafından kurulmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır.

Demokrasilerde hükümeti kurma görevi, genellikle seçimler sonunda en çok milletvekili kazanan partiye verilir. Hükümeti kuran partiye iktidar partisi denir. Diğer siyasi partiler ise muhalefet partileri olarak adlandırılır.

Bazı seçim sonuçlarında, hiçbir parti tek babına Mecliste çoğunluğu sayılamaz. Böyle durumlarda siyasi partiler birleşerek hükümeti kurarlar. Bu şekilde kurulan ve birden çok siyasi partinin katıldığı hükümetlere koalisyon hükümeti denir. Eğer bir koalisyon hükümeti kurulmuşsa, birden fazla partinin iktidar partisi olacağı açıktır.

Siyasal partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Serbest seçim ve bunun sonu[çunda Millet Meclisinin oluşması da demokrasinin temel esaslarındandır.

Seçimler ve Temsil

Milletin egemenliği seçme ve seçilme hakkının kullanılmasıyla ortaya çıkar. Seçim, demokrasinin vazgeçilmez unsurudur. 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.

Çoğulculuk ve Katılım

Demokrasilerde çoğunluğun düşüncelerinin yönetime yansması gerekir. Katılım ne kadar çok olursa demokrasi adına o kadar olumlu olur. Demokrasilerde katılım ve çoğunluğun düşüncelerinin yönetime yansması ve azınlıkta kalanların haklarının korunması esastır.

Hukukun Üstünlüğü

Demokrasilerde hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir. Demokrasinin sağlıklı işlemesi için yasal düzenlemeler yapılması gereklidir.

Demokrasi halkın egemenliğine dayanan yönetim biçimidir. Demokrasinin dayandığı temel ilkeler vardır. Bunlar millî egemenlik, hürriyet, eşitlik, siyasi partiler, seçimler, çoğulculuk ve hukukun üstünlüğüdür.

DEMOKRASİNİN YOL HARİTASI

Demokrasi: Tüm vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasını şekillendirmede eşit haklara sahip olduğu bir yönetim biçimidir. Genellikle devlet yönetim biçimi olarak değerlendirilmesine rağmen, üniversiteler, işçi ve işveren organizasyonları ve bazı diğer sivil kurum ve kuruluşlar da demokrasi ile yönetilebilirler.

İnsan haklarının geçmişten günümüze kadar olan gelişimi çeşitli belge ve yasalardan öğreniyoruz.

İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi, tek tek bireylerin kendi haklarına sahip olma bilincinde olmaları ve başkalarının haklarına saygı göstermeleriyle mümkündür. İnsanlar, bugün sahip oldukları haklarını çok uzun uğraşlar sonucu elde etmişlerdir.

İnsan haklarını güvence altına alan belge ve yasaları inceleyelim.

Hammurabi Kanunları (MÖ 1795- 1750)

İlk anayasa Babil Kralı Hammurabi tarafından MÖ 1795 - 1750 de ilan edilmiştir. Bütün ağır suçların ölümle cezalandırıldığı bu kanunlar kısasa kısas esasına dayanmaktadır.

Babil Yasaları'na göre;

1) Bir kimse, bir diğerini esir eder, onu köle ilan eder fakat bunu kanıtlayamazsa o zaman esir eden Kişi ölümle cezalandırılır.

2) Bir kimse büyüklerinin huzurunda bir suç iddia eder ve yaptığı suçlamayı kanıtlayamazsa iddia ettiği büyük bir suç işe ölümle cezalandırılır.

3) Yalan şahitlik yapan kişi ölümle cezalandırılır.

4) Bir adam kendisi ile eşit olan birinin dişini kırarsa onun da dişi kırılır.

5) Ameliyat sırasında hastasını öldüren doktorun eli kesilir. Her ne kadar bu yaptırımlar günümüzde geçerli evrensel hukuk ilkelerine uygun olmasa da Hammurabi Kanunları'nda yer alan pek çok ilke bazı açılardan insan haklarına önem vermesiyle dikkat çekmektedir.

Demokrasinin ana yurdu olan Eski Yunan'daki filozoflardan Aristo ve Eflatun demokrasiyi eleştirmiş, o zamanlarda halk içinde "ayak takımının yönetimi" gibi kavramlar kullanılmıştır. Fakat demokrasi diğer yönetim şekillerinin arasından sıyrılarak günümüzde en yaygın olarak kullanılan devlet sistemi haline gelmiştir.

Demokrasiye İlk Adımlar

M.Ö.2500 ► Babil Kralı Hammurabi Kanunları, ilk anayasayı oluşturmaktadır.

M.Ö. 2375 ► Sümer Lagaş Kralı Urkagina, tarihte bilinen ilk yazılı kanunları oluşturmıştır

M.Ö 450 Demokrasinin ilk uygulayıcıları Atina ve Sparta (Yunanistan)'daki şehir devletleri ile Grekler olmuştur.

O dönemlerde ikisi de şehir devletiydi. Her iki şehirde de halkın bütün erkekleri, şehrin yönetimine katılıyordu.

M.Ö. 367 Roma'da 12 Levha Kanunu ile yönetilenlere de seçilme hakkı verilmiş ve klasik öncesi döneme geçilmiştir.

Antik çağ:

Demokrasi ilk olarak eski Yunanistan'da, şehir-devletlerinde uygulandı. Doğrudan demokrasiye çok yakın olan bu sistem Atina demokrasisi olarak da anılır. Teoride bütün yurttaşlar mecliste oy verme ve fikrini söyleme hakkına sahipti fakat o günün koşullarına göre kadınlar, köleler ve şehir devletinde doğmamış olanlar bu haklara sahip değillerdi.

Magna Carta (1215):

Ortaçağ'da demokrasinin gelişme süreci içindeki en büyük olay İngiltere'de kralın yetkilerini halk adına sınırlayan Magna Carta Libertatum'un (Büyük Sözleşme) ilan edilmesidir. Bu belge doğrultusunda ilk seçimler 1265 yılında yapılmıştı. Fakat bu seçimlere, yapılan kısıtlamalar sebebiyle, halkın çok az bir bölümü katılabiliyordu.

İngiltere'de Kral Yurtsuz John tarafından imzalanmıştır. Özgür kişilere verilen haklardan oluşmaktadır.

1. Kral, yasalara uygun olarak verilmiş bir hüküm olmadan kimseyi tutuklayamaz, hapsedemez, mallarına el koyamaz, sürgüne gönderemez ve kötü muamelede bulunamaz.

2. Kral, kimseye karşı hak ve adaleti yerine getirmekten kaçınamaz ve adalet geciktirilemez.

3. Kral, kanuni bir hükmü olmadan toprakları, şatoları, hakları ve özgürlükleri ellerinden alınmış kişilere tüm bunları iade edecektir.

4. Kimse yargılanmadan hapse atılmayacaktır.

Magna Carta, vatandaşların hakları ve özgürlükleri açısından çok önemli kurallar getirmiş olup, hukukun üstünlüğü ilkesinin birçok ülkede yerleşmesine neden olmuştur.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi (4 Temmuz 1776):

18. ve 19. yüzyıllarda demokrasi, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

hızlıca yükselen bir değer haline gelmiştir. Amerika'nın kurulmasını sağlayanların oluşturduğu sistem ilk liberal demokrasi olarak tanımlanabilir. 1788 yılında kabul edilen Amerikan Anayasası hükümetlerin seçimlerle kurulmasını ve insan hak ve özgürlüklerinin korunmasını sağlıyordu. Bundan daha önce de Kuzey Amerika'daki kolonilerin birçoğu demokratik özellikler taşıyordu. Koloniden koloniye farklılaşmakla beraber hepsinde belli miktarda vergi veren veya istenen bazı sıfatları karşılayabilen beyaz erkeklerin seçme hakları vardı. Amerikan İç Savaşı'nın ardından 1860'larda yapılan değişikliklerle kölelere özgürlük ve oy verme hakkı tanınması ile demokrasinin gelişme süreci içerisinde bir adım daha atılmış oldu.

Fransız İhtilali (1789):

1789 Fransız İhtilali'yle birlikte bir anayasa hazırlanarak iktidar, halkın seçeceği bir parlamento ile kral arasında paylaştırıldı. Ulusal Konvansiyon Hükümeti yetiştiren ve belli miktarda vergi veren erkeklerin oy vermesiyle seçildi. 28 Ağustos 1789'da Fransız İhtilali'nden sonra, Fransız Ulusal Meclisi tarafından Fransa İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi kabul edildi. Bu ihtilal eşitlik, hürriyet, anayasa gibi kavramların önem kazanmasını sağladı.

Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ndeki maddelerden bazıları şunlardır:

- Hiç kimse inançlarından dolayı rahatsız edilemez.
- Düşünce ve ifade özgürlüğü garanti altındadır.
- Hiç kimse yasaların gösterdiği durumlar dışında suçlanamaz ve tutuklanamaz.
- Keyfi emirler verilmesini isteyenler ve bu emirleri yerine getirenler cezalandırılır. Suçlu olduğu ispat edilene kadar herkes masumdur.
- İnsanlar özgür ve eşit değerdedir ve öyle de kalırlar.
- Hak ve özgürlüklerin sınırı yasalardır. Özgürlük bir başkasına zarar vermeden her şeyi yapabilme gücüdür.
- Kral dahil kimse halktan kaynaklanmayan iktidarı kullanamaz.

-Tüm yurttaşlar bizzat veya temsilcileri aracılığıyla yasaların yapılmasına katkıda bulunma hakkına sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, İnsan haklarının uluslararası alanda korunmasını amaçlayan bir çalışmadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi hazırlanması 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlandırılmıştır. 24 Ekim 1945 tarihinde BM (Birleşmiş Milletler) kurulmuştur. BM bünyesinde kurulan İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmaları sonucunda 10 Aralık 1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiştir.

İnsan Hakları Beyannamesi'ndeki maddelerden bazıları şu şekilde sıralanmıştır;

- Her kişinin yaşama hakkı, kanun koruması altındadır.
- Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza ve işleme uğratılamaz.
- Hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz.
- Hiç kimse zorla çalıştırılmaz veya zorla çalışmaya bağlı tutulamaz.
- Herkesin özgürlük ve güvenlik hakkı bulunmaktadır.
- Yasal yöntemler dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.
- Herkes özel ve aile yaşamına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

-Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Fakat bu özgürlük kamu güvenliğinin ve düzeninin, genel sağlığın, genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için kanunda ön görülen zorunlu olan önlemlerle sınırlanabilir.

İnsanların eşit doğduğunu ve eşit yaşamaları gerektiğini, insanların zulme karşı direnme hakkı olduğunu, her türlü egemenliğin esasının millete dayalı olduğunu ve mutlak egemenliğin bir kişi ya da grubun elinde bulunamayacağını, devleti idare edenlerin esas olarak millete karşı sorumlu olduğunu, hiç kimsenin dini ve sosyal inançları yüzünden kınanamayacağını ortaya koymuştur.

1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin kabul edilmesinden sonra demokratik ilkeleri benimseyen Batı Avrupa ülkeleri 5 Mayıs 1949 tarihinde Avrupa Konseyi'ni kurdular. Avrupa Konseyi insan haklarının korunmasında etkili olan ilk bölgesel kuruluştur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki maddelerden bazıları şunlardır:

- Bütün insanlar hürriyet, haysiyet ve şeref bakımından eşittirler.
- Herkes ırk, renk, cins, din, dil gibi açılardan herhangi bir fark gözetmeksizin bu bildirideki hürriyetlerden yararlanır.
- Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır.
- Hiç kimse kölelik ya da kulluk altında bulundurulamaz.
- Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ve haysiyet kırıcı cezalara tabi tutulamaz.
- Herkes hukuki kişiliğinin tanınması hakkına sahiptir.

1989 Berlin Duvarının Yıkılması:

Berlin Duvarı'nın yıkılması, Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin dağılması bu ülkelerde demokrasinin yayılmasına zemin hazırladı.

Türklerde Demokrasi Hareketleri

İlk Türk devletlerinde monarşi yönetimi vardı. Ülke han, hakan, kağan gibi ünvanlar kullanan bir hükümdar tarafından yönetilirdi. Hükümdarın Tanrı tarafından seçildiğine (kut anlayışı) inanılırdı. Hükümdara yönetim işlerinde "Kurultay" denilen meclis yardım ederdi. Boy beyleri ile ileri gelen devlet adamlarının katıldığı Kurultay işlev olarak bugünkü meclise benzerdi. Hükümdar bu Kurultay tarafından seçilirdi. Kurultayda askerlik, savaş, barış, vergiler gibi önemli devlet işleri görüşülürdü.

Ayrıca hükümdarın eşi (hatun)de Kurultay'a katılır ve fikirlerini söyleyebilirdi. Bunlar Türklerde az da olsa demokrasi anlayışının varlığını göstermektedir.

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra da eski Türk devlet geleneklerini sürdürmüşlerdir. Yönetimde Monarşik yapı devam etmiş, Kurultay'ın yerini "Divan örgütü" almıştır.

Yasalarda İslami kurallara da yer verilmiştir. Müslüman Türk toplumundaki önemli düşünürler yöneticiler üzerinde olumlu etkilerde bulunmuşlar, onları adaletli davranmaları konusunda uyarmışlardır.

Osmanlı Devleti'nde devlet ve toplum yapısı, 19. yüzyıla kadar kendinden önceki Türk İslam devletlerinden pek farklı değildi. 19. yüzyılda Fransız İhtilali'nin getirdiği demokratik gelişmeler Osmanlı ülkesinde de etkili olmuştur.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

Osmanlı Devleti'nde Batılı anlamda ilk demokrasi hareketi 1839'da ilan edilen "Tanzimat Fermanı" olmuştur. Bu ferman ile padişah ilk defa kendi isteğiyle yetkilerini sınırlandırmış, halka daha fazla haklar tanımıştır.

Osmanlı Devleti'nde Demokrasi Hareketleri

Osmanlı Devleti'nde Batılı anlamda ilk demokrasi hareketleri 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile başlamıştır. Bu ferman ile padişah ilk defa kendi isteğiyle yetkilerini sınırlandırmış ve halka eskiye göre daha fazla haklar tanımıştır.

Tanzimat Fermanı'nın ilân nedenleri

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa meselesinde Avrupa'nın desteğini almak

Avrupa'nın Osmanlı iç işlerine karışmasını önlemek

Fransız İhtilali'nin milliyetçilik etkisini azaltmak

Gayrimüslimleri devlete bağlamak

Fermada yer alan konular;

Tüm vatandaşların can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması,

Yargılamada açıklık, hiç kimse yargılanmadan idam edilemeyecek, (Hukuk devleti özelliğini yansıtır)

Vergide adalet,

Erkeklere dört yıl mecburi askerlik,

Rüşvetin ortadan kaldırılması,

Herkesin mal ve mülküne sahip olması, bunu miras olarak bırakabilmesi.(Özel mülkiyet güvence altına alındı. Müsadere kaldırıldı)

Fermada verilen bütün sözlerin tamamen yerine getirilememesine rağmen bu çabalar, çağdaşlaşmaya ve cumhuriyet fikrine önyak olmuştur.

Tanzimat Fermanı'nın okunmasından I. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen dönem, Osmanlı tarihinde Tanzimat Dönemi (3 Kasım 1839 – 22 Kasım 1876) olarak anılır.

1.Meşrutiyet'in İlanı

Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme yolunda atılan en önemli adım ise 1876'da ilân edilen I. Meşrutiyet ve Kanun-u Esasî olmuştur. Kanun-u Esasî, Osmanlı Devleti'nin ve Türk tarihinin ilk anayasası niteliğindedir.

Mithat Paşa, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi bazı aydınlar devletin içine düştüğü kötü durumdan kurtulması için, Meşrutiyet'in ilan edilmesi gerektiğini savunuyorlardı Bu aydınların bulunduğu bu gruba Genç Osmanlılar (Yeni Osmanlılar) veya Jön Türkler deniyordu.

Jön Türkler, meşrutiyeti ilan etme yanlısı olmayan padişah Abdülaziz'i tahttan indirerek yerine V. Murat'ı çıkardılar. Jön Türkler, sağlığı bozuk olan V.Murat üç ay sonra tahttan indirerek, meşrutiyeti ilan edeceğine söz veren II.Abdülhamit'i tahta geçirdiler.

II. Abdülhamit, sözünü yerine getirmek için Mithat Paşa'yı sadrazamlığa getirerek meşrutiyeti ilan etti (23 Aralık 1876).

Meşrutiyet'in İlanının Önemi:

Meşrutiyet'in ilanı ile ilk kez halk, padişahın yanında yönetime ortak olmuştur.

Halk ilk defa seçme-seçilme ve temsil hakkını kullanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Mutlakiyet olan yönetim şekli sona ermiş, Meşrutiyet yönetimi başlamıştır.

Osmanlı tarihinin aynı zamanda Türk tarihinin ilk anayasası olan, Kanun-ı Esasi ilan edilmiştir.

Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan olmak üzere iki meclis açıldı. Meclis-i Mebusan'ın üyelerini halk, Meclis-i Ayan'ın üyelerini padişah seçti.

Kanun-İ Esasi (1876)

Osmanlı Devleti'nde 23 Aralık 1876 tarihinde I. Meşrutiyet ilan edilerek Türk tarihinin ilk anayasal özelliğini taşıyan Kanun-i Esasi kabul edildi.

Böylece halk ilk defa padişahın yanında yönetime ortak oldu. Seçme, seçilme ve temsil hakkını kullandı. Kişi hakları anayasanın güvencesi altına alındı.

Kanun-İ Esasinin Özellikleri

1. Belçika anayasası örnek alınarak hazırlanmıştır. Türk tarihinin ilk anayasasıdır.

2. Osmanlı devletinde ilk kez parlamento kuruldu ve Halk ilk kez seçim hakkını kullanarak yönetime katıldı.

3. Osmanlı tarihinde TÜRKÇE ilk kez resmi dil olarak kabul edildi.(Milliyetçilik özelliği.)

Kanun-İ Esasinin Bazı Maddeleri

1. Bir kanuna dayalı olmadığı sürece hiç kimseden vergi ve buna benzer paralar alınamaz.

2. İşkence ve her türlü eziyet kesinlikle ve tamamen yasaktır.

3. Osmanlı sınırları içerisindeki herkes özel mülkiyet sınırları içindeki her türlü saldırıdan korunmuştur.

4. Kanunda olmayan bir sebepten dolayı kimsenin özel mülküne zorla girilemez.

II. Abdülhamit, 1877-78 Osmanlı Rus Savaşını (93 Harbi) bahane ederek meclisi kapattı. Böylece meşrutiyet sona erdi. Tekrar mutlakiyet başladı.

Mutlakiyet: Hükümdarın kayıtsız şartsız yönetimi elinde bulundurması.

Meşrutiyet: Monarşi ile yönetilen devletlerde hükümdarın başkanlığı altındaki parlamento (meclis) yönetimi.

2. Meşrutiyet'in İlanı

I. Meşrutiyet'in kapatılması üzerine harekete geçen Jön Türkler, İttihat ve Terakki Örgütü'nü kurdular (1889). Örgüt, II. Abdülhamit'e meşrutiyeti tekrar ilan etmesi için baskı yaptı. Padişah meşrutiyeti ilan etmeyince, İttihat ve Terakki Örgütü'ne bağlı bulunan Niyazi Bey ve Enver Bey birlikleriyle Balkanlarda ayaklandı. Ayaklanmanın büyümesini istemeyen II.Abdülhamit, ikinci kez meşrutiyeti ilan etmiştir (1908). Böylece II.Meşrutiyet dönemi başlamıştır.

31 Mart Olayı (13 Nisan 1909)

Meşrutiyet karşıtları İstanbul'da bir isyan çıkarttılar. Bu isyana "31 Mart Olayı" denir.İsyanı Selanik'ten yola çıkan, kurmay başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı Hareket Ordusu bastırmıştır.

Sonuçları:

●1876 Anayasası tekrar yürürlüğe girdi.

●Anayasa değişikliği ile padişahın meclisi kapatması zorlaştırılmıştır.

●İttihat ve Terakki bu ayaklanmadan II.Abdülhamit'i sorumlu tutarak onu tahttan indirmiş, yerine V. Mehmet Reşat padişah yapılmıştır.

●Karışıklıklardan yararlanmak isteyen Avrupalı devletler bazı yerleri işgal etti.

-Yunanistan, Girit'i işgal etti (1908)

-Avusturya-Macaristan, Bosna-Hersek'i işgal etti.

-Bulgaristan, bağımsızlığını ilan etti.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

- Bu dönemde ülkeyi İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetti. İttihatçılar yönetimde Türkçülük fikrine önem verdiler.
 - Basına uygulanan sansür kaldırıldı.
- Not:** “31 Mart Olayı” Osmanlı tarihinde rejime yönelik ilk isyan hareketidir.

Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde Demokrasi Hareketleri

Demokrasi günümüzde en yaygın yönetim şeklidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de demokrasi ile yönetilmektedir.

Atatürk, Amasya Genelgesi'nde, "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." kararının yer alması, TBMM'nin açılmasından hemen sonra, "Egemenlik kayıtsız şartsız millettir." ilkesinin kabul edilmesi bu durumun en önemli göstergesi olmuştur.

23 Nisan 1920:

23 Nisan 1920, Milli mücadelenin önderi M. Kemal Ankara'da TBMM 'yi açtı. Böylece Millet adına tüm yetkiler mecliste toplanmıştır. Halk egemenliği gerçekleşmiştir. Meclisin ilk demokratik çalışması “Egemenlik Kayıtsız Şartsız Millettir” ilkesinin kabul edilmesidir.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiştir. Cumhuriyet, Türklerin yeni devlet biçimi olmuştur. Atatürk İlk Cumhurbaşkanı, İsmet İnönü ilk başbakan olmuştur.

4 Ekim 1926 Medeni Kanun kabul edilerek Türk kadınına bazı hak ve özgürlükler getirmiştir. Kadınlar erkeklerle eşit statüye getirildi.

Kadınlarımıza siyasi alanda haklar tanındı.

1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı,

1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılma hakkı,

1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildi.

Siyasal haklar Türk kadınına birçok Avrupa ülkesinden çok önce verilmiştir.

1945'te çok partili döneme girilmiştir.

1995'te ülkemizde seçmen yaşı 20'den 18'e indirilmiştir.

1 Ocak 2002'de yeni Medeni Kanun kabul edilmiştir. Evlilik ve mirasta kadın erkek eşitliği sağlanmıştır.

İNSAN OLARAK HAKLARIMIZ

HAK: İnsana yasalar ve anlaşmaların tanıdığı yetkiler toplamıdır.

SORUMLULUK: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet.

ÖZGÜRLÜK: Herhangi bir kısıtlama, zorlamaya bağlı olmadan düşünme ve davranma, serbestlik, hürriyet. Özgürlükler sınırsız değildir. Bir kişinin özgürlüğü başka bir kişinin özgürlüğünün başladığı yerde biter.

Temel Hak Ve Özgürlüklerimiz

- İnsan Hakları kavramı, tüm insanlara verilen hak ve özgürlükleri kapsar.

- Yaşama hakkı, tüm insanların öncelikli hakkıdır. Yaşama hakkı olmadan diğer hak ve özgürlükler de olmaz.

- **Temel hak ve özgürlükler üç büyük kümede toplanır.**

1. Kişinin hak ve özgürlükleri

2. Sosyal ve ekonomik haklar

3. Siyasal haklar-

Bazı hak ve özgürlükler birbirinin temelini oluşturur. Örneğin, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkına; eğitim hakkı,

bilim ve sanat özgürlüğüne; bilim ve sanat özgürlüğü eğitim hakkına temel olabilir.

HAKLARIMIZ

1. Yaşama Hakkı
2. Sağlık Hakkı
3. Eğitim Hakkı
4. Seçme ve Seçilme Hakkı
5. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı
6. Konut Dokunulmazlığı Hakkı
7. Kişi Dokunulmazlığı Hakkı
8. Dilekçe Hakkı
9. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hakkı
10. Mülkiyet Hakkı
11. Tüketici Hakları
12. Telif ve Patent Hakkı

BİZE TANINAN ÖZGÜRLÜKLER

1. Haberleşme Özgürlüğü
2. Düşünce, Kanaat ve İfade Özgürlüğü
3. Basın Özgürlüğü
4. Seyahat ve Yerleşme Özgürlüğü
5. Bilim ve Sanat Özgürlüğü
6. Din ve Vicdan Özgürlüğü
7. Toplantı Hak ve Özgürlüğü
8. Örgütlenme Özgürlüğü
9. Hak Arama Özgürlüğü

DEVLETE KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

1. Seçme ve Seçilme
2. Kanunlara Uymak
3. Vergi Vermek
4. Askere Gitmek

Temel Haklarımız

Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı, tüm hakların temelidir. Çünkü diğer hak ve özgürlüklere ulaşabilmek için yaşamak gerekir. Örneğin önemli bir sağlık problemi olan bir kişi, seyahat ve çalışma özgürlüğünden de mahrum kalır. Devletin yaşama hakkını korumak için aldığı önlemler:

- Anne ve çocuk sağlığını korumak
- Gençleri alkol ve uyuşturucudan korumak
- Korunmaya muhtaç çocuklara sahip çıkmak
- İnsanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak

Kişi Dokunulmazlığı

Anayasamıza göre, bazı özel durumlar dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulmaz. Anayasamıza göre şu özel durumlarda kişi özgürlüğüne dokunulabilir:

- Acil ameliyatlarda vücudun gerekli yerlerinin alınmasıyla
- Kişinin kendini savunma zorunluluğuyla saldırganı öldürmesiyle
- Cezalı kişilerin çalıştırılmalarıyla
- Çocukların ıslah evlerinde tutulmalarıyla
- Toplum için tehlike saçan kişilerin sınır dışı edilmeleriyle
- Suçluluğu konusunda önemli ipuçları bulunan kişilerin yakalanmalarıyla

Özel Yaşamın Gizliliği

Kişinin istediği şeyleri gizli tutmaya hakkı vardır. Gizlilik aile yaşamından başlar. Kişi, eşiyle ve çocuklarıyla arasında geçenleri açıklamak zorunda değildir. Özel yaşamın gizliliğine dokunulduğu durum: Mahkemede yargılama

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

nedeniyle yetkililerin özel yaşamla ilgili araştırma yapmalarıdır.

Eğitim Hakkı

İnsanların en önemli özelliklerinden birisi de eğitilebilen bir varlık olmasıdır. İnsanın bu özelliğinin geliştirilmesi eğitim hakkının olmasına bağlıdır. Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.

Anayasamızın 42. maddesinde, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz." ifadesi yer almaktadır. Eğitim ve öğretim ülkemizde Atatürk İlke ve İnkılaplarına göre düzenlenir. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Sağlık Hakkı

Sağlık hakkı, insanların temel haklarından biridir. İnsanların sağlıklı yaşayabilmeleri için, öncelikle koruyucu önlemlerin alınması gerekir.

Dilekçe Hakkı

Demokratik bir devletin vatandaşlarına tanıdığı haklardan birisi de dilekçe hakkıdır. Dilekçe hakkı diğer temel haklar gibi anayasa ile güvence altına alınmıştır. Vatandaşlar herhangi bir şekilde hakları ihlal edildiğinde devletin ilgili kurumlarına dilekçe ile başvurabilir.

Seçme ve Seçilme Hakkı

Seçme, seçilme ve siyasi parti faaliyetlerinde bulunmak demokrasinin en önemli hak ve hürriyetlerindendir. Bu hak ve hürriyetler kanunla düzenlenmiştir.

Temel hak ve özgürlükler, insan için vazgeçilmez olan şeylerdir. Bunlar doğuştan var olan haklardır. Anayasamız temel hak ve özgürlüklerimizi güvence altına almıştır. Bu hak ve özgürlükler yine kanunla sınırlandırılabilir.

Örneğin aşağıdaki durumlarda olanlar oy kullanamaz.

- Askeri öğrenciler
- Erbaş ve Erler
- Suçu kesinleşmiş mahkûmlar.

Temel Özgürlükler

Başkalarına zarar vermediği sürece insanların özgürlüğü engellenemez. Devlet, kişilerin özgürlüğünü korumakla görevlidir.

Yaşama hakkı olmadan diğer haklar da olamaz. Demek ki temel özgürlüklerin ilki yaşama hakkıdır. Diğer bir temel özgürlük ise düşünce öz gürlüğüdür. Düşünce özgürlüğü olmadan bilim ve sanat özgürlüğü de olmaz.

Düşünce, Kanaat ve İfade Özgürlükleri

İnsanın düşüncelerini özgün görüşler olarak belirtebilmesi onun en temel özelliğidir. Anayasamıza göre, herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Anayasamız bu özgürlüğün kullanılmasında da bazı sınırlandırmalar getirmiştir. Buna göre düşünceyi açıklama özgürlüğü :

- Suç işlemeyi özendirmemelidir.
- Devlet, aile ve kişi sınırlarını açıklamaya neden olmamalıdır.
- Yargılamayı engellememelidir.
- Yasaklanmış bir dille kullanılmamalıdır.

Din ve Vicdan Özgürlüğü

Din, tanrıya inanç ve ibadet davranışıdır. Vicdan ise kişinin kendi davranışlarıyla ilgili yargıya varmasıdır.

Din ve vicdan özgürlüğü Lâikliğin temelidir. Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti, lâik bir devlettir. Anayasamızın 24. maddesine göre ise :

- Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat özgürlüğüne sahiptir.

- Din, mezhep ve diğer konularda ayrımcılık yapmamak koşuluyla ibadet, dinsel ayin ve törenler yapmak serbesttir.
- Kimse ibadete ve dinsel törene katılmaya zorlanamaz,
- Kimse dinsel inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.
- Din ve ahlâk eğitimi ve öğretimi devletin denetimi altında yapılır.

- Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu bir derstir. Bunun dışındaki din ve ahlâk eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin isteğine, küçüklerin ana baba ya da yasal koruyucuların isteğine bağlıdır (md.24).

- Kimse devletin temel düzenini, kısmen de olsa din kurallarına dayandıramaz.

- Kimse hiçbir gerekçeyle dini, din duygularını ya da dince kutsal sayılan şeyleri kötüye kullanamaz.

Toplantı Hak ve Özgürlüğü

İnsanlar, toplu olarak düşünmek, tartışmak, sorunlara görüşerek çözümler getirmek alışkanlığı edinmişlerdir. Demokratik toplantı ve gösteriler, hak almada ortak gücün kullanılma yöntemidir.

Anayasamıza göre "Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir" (md.34).

Temel hak ve özgürlüklerimizin kısıtlanabileceği durumlar; savaş hali, sıkıyönetim, seferberlik hali, olağanüstü hal, kamu sağlığı ve güvenliğinin bozulduğu durumlarda vs.

Basın ve Yayın Özgürlüğü

Basın özgürlüğü, insanların görüşlerini gazete, kitap, dergi ve televizyon gibi araçlarla topluma duyurabilmesini ifade eder. Basın özgürlüğü insanların okul dışında da eğitilmesine imkân sağlar.

Haberleşme Özgürlüğü

Haberleşme özgürlüğü kişilerin yakınları, özel veya devlet kuruluşları ile çeşitli yollarla haberleşmesini ifade eder. Kişilerin haberleşmesinde gizlilik esastır. Hiç kimsenin telefonları dinlenemez. Ancak devlet, suçun önlenmesi veya ortaya çıkarılması amacıyla yetkili kurumlarıyla telefonları dinleyebilir.

Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü

Yerleşme ve seyahat özgürlüğü kişinin istediği yerde oturmasını veya seyahat edebilmesini kapsar. Anayasamızın 23. maddesinde, "Herkes, yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahiptir." ifadesi yer almaktadır.

Bilim ve Sanat Özgürlüğü

Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme hakkına sahiptir. Demokratik devlet, bilim alanında çalışanları teşvik eder. Sanatçıyı korur. Bilimsel çalışmaları teşvik eder.

Atatürk bu konuyla ilgili olarak, "Efendiler, hepiniz milletvekili olabilirsiniz, hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat bir sanatçı olamazsınız." demiştir.

Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması

Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması ancak kanunla yapılabilir.

Devlet temel hak ve hürriyetleri ancak belli bir ölçüde sınırlandırabilir.

Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılamaması

Temel hak ve hürriyetlerin kullanılamayacağı durumlar şunlardır:

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak için kullanılamaz.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığı tehlikeye düşürecek şekilde kullanılamaz.

Temel hak ve hürriyetleri yok etmek için kullanılamaz.

Devletin kişi veya zümre tarafından yönetilmesi, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması veya din, dil, ırk mezhep ayrımı yapmak için kullanılamaz.

Temel hak ve hürriyetlerin bazı durumlarda durdurulduğu görülür. Anayasamızın 15.maddesinde bu durum bazı şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar;

* Savaş hâli,

* Seferberlik hâli,

* Sıkıyönetim hâli

* Olağanüstü hâldir.

Ancak temel hak ve hürriyetlerin bazı durumlarda kısmen veya tamamen durdurulması durumunda bile kimsenin yaşama hakkına, din, vicdan ve düşünce özgürlüğüne dokunulamaz.

Veda Hutbesi (632)

Hz. Muhammed vefat etmeden önce insanlara çok önemli tavsiyelerde bulunmuştur.

İslamiyet'i göre bütün insanlar eşittir, insanların eşit ve temel haklara sahip olduğu fikrinin oluşmasında dinlerin katkısı olmuştur. Kanunlar herkese aynı şekilde uygulanır. Herhangi bir kişiye ya da gruba ayrıcalık tanınmaz. Devlet başkanı keyfi davranamaz.

Veda Hutbesi

"Ey insanlar! " Sözümlü iyi dinleyiniz! Biliyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada bir daha buluşamayacağım.

"İnsanlar! bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl bir mübarek şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınızda öyle mukaddestir, her türlü tecavüzden korunmuştur.

"Ashabım! Muhakkak Rabbinize kavuşacaksınız. Oda sizi yaptıklarınızdan dolayı sorguya çekecektir. Sakin benden sonra eski sapıklıklara dönmeyiniz ve birbirinizin boynunu vurmayınız!Bu vasiyetimi burada bulunanlar bulunmayanlara ulaştırın. Olabilir ki burada bulunan kimse, bunları daha iyi anlayan birisine ulaştırmış olur.

"Ashabım! "Kimin yanında bir emanet varsa, onu hemen sahibine versin.biliniz ki faizin her çeşidi kaldırılmıştır.Allah böyle hükmetmiştir.İlk kaldırdığım faizde Abdulmuttalib'in oğlu (amcam)Abbas'ın faizidir.lakin ana paranız size aittir.ne zulmediniz nede zulme uğrayınız.

"Ashabım! "Dikkat ediniz, cahiliyeden kalma bütün adetler kaldırılmıştır, ayağımın altındadır.cahiliye devrinde güdülen kan davalarda tamamen kaldırılmıştır.Kaldırdığım ilk kan davası Abdulmuttalib'in torunu İlyas bin Rabia'nın kan davasıdır.

"Ey insanlar! "Muhakkak ki şeytan şu toprağınızda kendisine tapınmaktan tamamen ümidini kesmiştir.Fakat siz bunun dışında ufak tefek işlerinizde ona uyarsınız bu da onu memnun edecektir.Dinimizi korumak için bunlardan da sakınız.

"Ey insanlar! "Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allahtan korkmanızı tavsiye ederim.Siz kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emri ile helal kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınlarında sizin üzerinizde hakkı vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadıkça

evinize almamalarıdır.Eğer gelmesine müsaade etmediğiniz bir kimseyi evinize alırsa Allah size onları yatakların yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir.kadınlarında sizin üzerinizdeki hakları, meşru örf ve adete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir.

"Ey müminler! "Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşmazsınız. O emanetler Allah'ın kitabı Kur an-ı Kerim ve Peygamberinin sünnetidir.

"Müminler! "Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi belleyiniz. Müslüman müslümanın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeşler. Bir Müslüman kardeşinin kanıda, malıda helal olmaz.Fakat malını gönül hoşluğu ile vermişse o başkadır.

"Ey insanlar! "Cenab-ı Hak her hak sahibine hakkını vermiştir.Her insanın mirastan hissesi ayrılmıştır. mirasçıya vasiyet etmeye lüzum yoktur.Çocuk kimin döşeğinde doğmuş ise ona aittir.Zina eden kimse için mahrumiyet vardır.Babasından başkasına ait soy iddia eden soysuz yahut efendisinden başkasına intisaba kalkan köle Allah'ın meleklerinin ve bütün insanların lanetine uğrasın.Cenab-ı Hak bu gibi insanların ne tevbelarini nede adalet ve şahadetlerini kabul eder.

"Ey insanlar! "Rabbimiz birdir. Babanızda birdir. Hepiniz Ademin çocuklarıdır. Adem ise topraktır.Arabin arab olmayana arab olmayanında arab üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah üzerine siyahında kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur.Üstünlük ancak takvada, Allahtan korkmaktır. Allah yanında en kıymetli olanınız Ondan en çok korkmanızdır. "Azası kesik siyahi bir köle başınıza amir olarak tayin edilse sizi Allah'ın kitabı ile idare ederse onu dinleyiniz ve itaat ediniz. "Suçlu kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba oğlunun suçu üzerine oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz. "Dikkat ediniz!şu dört şeyi kesinlikle yapmayacaksınız:Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaksınız.Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı haksız yere öldürmeyeceksiniz.Hırsızlık yapmayacaksınız. İnsanlar "la ilahe illallah" deyinceye kadar onlarla cihad etmek üzere emr olundum.Onlar bunu söyledikleri zaman kanlarını ve mallarını korumuş olurlar. Hesapları ise Allaha aittir.

"İnsanlar! "Yarın beni sizden soracaklar ne diyeceksiniz? Sahabe-i kiram hep birden şöyle dediler; "Allah'ın elçiliğini ifa ettiniz, vazifenizi hakkıyla yerine getirdiniz,bize vasiyet ve nasihatte bulundunuz,diye şahadet ederiz".Bunun üzerine Resul'i Ekrem Efendimiz şahadet parmağını kaldırdı, sonrada cemaatin üzerine çevirip indirdi ve şöyle buyurdu;

"Şahid ol ya Rab! Şahid ol ya Rab! Şahid ol ya Rab!"

TÜRK KADINI VE HAKLARI

Türk toplumunda kadının saygın bir yeri vardı. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinde kadın ve erkek eşit haklara sahipti. Devlet yönetiminde, hakanların yanında hatun adı verilen eşleri de söz sahibiydi. Kadınlar ata binip ok atar, güreş gibi ağır sporlar yapar ve savaşlara katılırlardı. Toplumda tek eşlilik prensibine bağlı kalınır; ev, eşlerin ortak malı sayılırdı. Namus kavramına büyük bir önem verilirdi.

Anadolu'nun Türkleşmesinde Türk kadının büyük rolü vardır. Ahi teşkilatının bir kolu olan Bacıyan-ı Rum (Anadolu kadınları) teşkilatı Anadolu'nun Türk yurdu olmasında etkili olmuştur.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ TEMA KONU ÖZETLERİ

Bunun yanında kadınlar, vakıflar kurup toplumsal alanda da çalışmalar yapmışlardı. Toplumsal gelişmelerle birlikte kadın haklarında yeterli gelişme sağlanamadı. Osmanlı Devleti zamanında kadınların okuma yazma oranları ileri bir seviyede olmadığından sosyal haklarını da yeteri kadar koruyamadılar.

Tanzimat Fermanı ile kadınlar bazı özgürlüklerine kavuştularsa da bu yeterli olmamıştır.

Bu dönemde ebelik kursları, kız rüştiyeleri (ortaokul) kız öğretmen okulları açılarak

Türk kadınının toplum ve çalışma hayatında yer alması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sırasında Türk kadınları savunma hizmetlerini de yerine getirdiler. Cephe gerisinde çalışıp cepheye silah taşıdılar. Hastanelerde yaralılarla ilgilendiler. Kadın haklarının kazanılmasında kadınların Kurtuluş Savaşı'nda gösterdikleri kahramanlıkların önemli bir payı vardır.

Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen Atatürk inkılaplarıyla kadın haklarının kapsamı genişletildi. Atatürk; kadınlarımızın, siyasal ve sosyal haklarına kavuşması gerektiğine inanıyordu. Türk kadınının bu durumunu Atatürk'ün şu sözü en güzel şekilde ifade eder:

Dünya'da hiçbir milletin kadını, ben, Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar gayret gösterdim diyemez.

Kurtuluş Savaşı yıllarında, erkeği cepheye giden Türk kadını, çocuğunu yetiştirmiş ve evinin geçimini sağlamıştır. Hatta silâh ve cephe taşıyarak savaşa katılmıştır. Bu davranışı ile Türk kadını, Türk toplumundaki önemli yerini bir defa daha ispat etmiştir.

Atatürk; kadınlarımızın, siyasal ve sosyal haklarına kavuşması gerektiğine inanıyordu. Türk kadınının bu durumunu Atatürk'ün şu sözü en güzel şekilde ifade eder:

Dünya'da hiçbir milletin kadını, ben, Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar gayret gösterdim diyemez.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Türk toplumunda ailenin, ailenin içinde de kadının yeri ve önemi büyüktür. Türkiye'de aile çağdaş hukuk anlayışına uygun olarak medeni kanun esaslarına göre kurulmuştur. Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Kadın - erkek eşitliğinin sağlanması, toplumsal uzlaşmanın en önemli şartlarından biridir.

Kadının Sosyal Ve Siyasal Haklarını Kazanması

Mustafa Kemal Atatürk, kadının erkekle birlikte öğrenim yapması, sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta onlarla birlikte görev alması görüşünü benimsemiş ve savunmuştur. Atatürk Dönemi'nde Türk kadını aile kurma, eğitim alma ve istediği mesleği seçme hak ve özgürlüğü gibi sosyal haklar kazanmıştır.

Türk ailesinin kuruluşunu yeniden düzenleyen 1926 Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesiyle, toplumsal ve ekonomik hayatta kadın - erkek eşitliği sağlanmıştı. Burada kadınların siyasal haklarından söz edilmemekteydi. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşebilmesi için, kadınlarımıza siyasal hakların verilmesi gerekiyordu. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında görevini fazlasıyla yapmış olan Türk kadını, ülke yönetimine de katılmalıydı.

17 Şubat 1926'da İlan Edilen Türk Medeni Kanunu ile,

Birden çok kadınla evlenme kaldırıldı.

Resmi nikah uygulaması benimsendi, çok küçük yaşta evlenmeler kaldırıldı.

Boşanma konusunda erkeğe tanınan haklar, kadına da tanındı. Boşanma durumunda kadının hakları güvence altına alındı, miras hukukunda kadın-erkek eşitliği sağlandı.

Medeni Kanun İle kazanılan haklardan sonra;

1927'de çıkartılan "karma eğitim yası" ile ülkemizin bütün okullarında karma eğitime geçildi.

1930'dan itibaren Türk kadınına yönetimde görev alabilmesini sağlayan siyasal haklar verilmeye başlandı. Önce 1930'da kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı tanındı. 1933'te muhtarlık seçimlerine katılma hakkı verildi.

1934'te yapılan anayasa değişikliği ile Avrupa ülkelerinin birçoğundan önce, milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı.

Tarih boyunca Türk kadını, hayatın her safhasında erkeğin yanında yer alarak sorumlulukları paylaşmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda vermiş olduğu büyük mücadelede erkeği ile omuz omuza cephedeki yerini almış, düşmana karşı silâhı ile savaşarak, cepheye mermi taşıyarak, yaralı askerleri tedavi ederek, silâh ve giyecek sağlayarak vatanın kurtuluşunda ve bu günlere ulaşmamızda hak sahibi olmuştur.

Atatürk, "Türkiye Cumhuriyeti'nde kadın, Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en saygın yerde, her şeyin üstünde, yüksek ve şerefli bir varlıktır." diyerek kadına verdiği değeri ifade etmiştir.

Türk kadını da Atatürk'ü haklı çıkarttı ve her alanda Türk erkeğiyle birlikte yerini aldı.

Bu kadınlarımızdan bazıları şunlardır:

*Fatma Aliye Osmanlı Devleti'nde ilk kadın dergilerinden birinin yazarıdır.

*Muazzez İlmiye Çığ Cumhuriyetin ilk arkeologlarındandır.

*Refet Angın ilk kadın tarih öğretmenlerindendir.

*Esmâ Nayman ilk kadın milletvekilidir.

*Lale Aytaman ilk kadın validir.

*Sabiha Gökçen ilk kadın savaş pilotudur.

*Türkan Akyol İlk kadın bakanıdır.

*Tansu Çiller ilk kadın başbakanıdır.

Tevfik FAKIOĞLU
Sosyal Bilgiler Öğretmeni